

INHOUD

WOORD VOORAF *ir. M. Houtman en E. Neef* 7

- 1 INLEIDING. EEN GESCHIEDENIS VAN HOLLAND** *Thimo de Nijs* 9
 Identiteit en geschiedschrijving 9 – Krachtige beeldvorming 12 – Beeld en werkelijkheid 14 – Holland voor zijn geschiedenis 19
- 2 VOORSPEL. HOLLAND IN HET EERSTE MILLENNIUM** *Jos Bazelmans, Menno Dijkstra en Jan de Koning* 21
 Een geschiedenis van Holland voor zijn ontstaan 21 – Samenspel van wind, land en water 22 – De bewoners: ‘Friezen, Franken en Saksen’ 30 – De Romeinse periode: tussen wereldrijk en barbaricum 33 – De Vroege Middeleeuwen: Friezen versus Franken en vikingen 47 – Holland voor zijn ontstaan: een gebied met vooruitzichten? 67
- 3 EEN IN ZICHZELF VERDEELD RIJK. POLITIEK EN BESTUUR VAN DE TIENDE TOT HET BEGIN VAN DE VIJFTIENDE EEUW** *Antheun Janse* 69
 De graaf en zijn graafschap 70 – Hollandse heren 82 – De politieke macht van de steden 91 – Crisis en tweedracht 96
- 4 VAN WATERLAND TOT STEDENLAND. DE HOLLANDSE ECONOMIE CA. 975-CA. 1570** *P.C.M. Hoppentbrouwers* 103
 Op de schop 103 – Holland wordt een stedenland 118 – Een veranderende wereld 135
- 5 VEELKLEURIGE DEVOTIE EN ZAKELIJK SCHRIFTGEBRUIK. RELIGIE EN SCHRIFT IN MIDDELEEUWS HOLLAND** *Marco Mostert* 149
 Kerstening 150 – Verschriftelijking 156 – Dieptekerstening 158 – Schriftcultuur 182 – Hervorming 189 – Besluit 195
- 6 EEN RIJKGESCHAKEERDE CULTUUR. DE HOLLANDSE KUNSTPRODUCTIE IN OPDRACHT VAN HOF, KLOOSTER EN STEDEN** *Truus van Bueren en Jeanne Verbij-Schillings* 197
 Een rijkgeschakeerde cultuur 197 – Het hof 198 – Kloosters in Holland 209 – De steden van Holland 214 – De producenten van literatuur en kunst 246 – Besluit 257

7 DE INTEGRATIE VAN HOLLAND. POLITIEK EN BESTUUR IN DE BOURGONDISCH-HABSBERGSE TIJD*Louis Sicking* 259

Bourgondisch bewind: opname in een nieuw staatsverband 261 – Habsburgse heerschappij: de eenwording van Holland 271 – Holland onder zijn laatste graaf: het begin van een burgeroorlog 282 – Besluit 289

8 SLOTBESCHOUWING. HOLLANDS DOORBRAAK *Wim Blockmans* 291

Natuur en samenleving 292 – Een transporteconomie 295 – Integratie en participatie 296

NOTEN 303**AFKORTINGEN** 304**LITERATUUR** 305**PERSONALIA** 315**REGISTER** 317